

Číslo zdarma!

ORAVSKÉ NOVINY

Zaujmom horno-oravského ľudu slúžiaci týždenník.

Redakcia, administrácia a expedícia v Trstenej.

Ročník I.

Nedeľa, 16. mája 1920.

Číslo 4.

Kde vám bude lepšie a komu bude dobre?

Zaiste zvedavo napínate uši a čakáte na odpoveď, že ozaj kde?! Či v československej republike, či vari v Poľsku?

Nuž, poviem vám pravdu, nie bájkú a strašidlo — zato ma čert nevezme. Bájky a strašidlá sú pre deti, staré baby a hlúpych ľudí, ktorí aj v „zmokov“ veria. Kto nezaspí, ako „Grusi“ v poľskom letáku, kým mu žena odišla so škopcom kravy dojit, ale triezvym a zdravým rozumom premýšľa, tomu sa neprisniže hlúposť, že ho čerti za živa do pekla vzali, ale ľahko uhádne a príde na to, kde mu bude dobre.

Tedy kde? — Nikde! Teraz je na celom svete zle! Hm! Veru to pravda — povieš. A ja doložím: v československej republike je zle; ale — verabože, v Poľskej je horšie!!! Chodíte ta, videli ste na vlastné oči, počuli na vlastné uši od samých biednych Poliakov. Aj sami vyprávate, že ako vás s našimi peniazmi lapajú, kupujú, aká je tam bieda, núdza, nedostatok, hlad, drahota; sami šľachtici, baróni, grófi a páni panujú. Hútajte a spýtajte sa od „chlopov“, cibulkárov, gazdov a biednych kolomažníkov, ale nie od Machaja, Sýkorovcov, ich bratov a švagrov a celej gardy agitátorov, alebo

azda Petra Borového! Títo vám pravdy nepovedia, o biede nevedia, lebo *im je a bude dobre*, sú uderení plným vrecom peňazí. Ľudské jazyky o milionoch vyprávajú. Veď len otvorte oči a hľadte na to, čo sa okolo vás deje, čo to „vojsko Kristovo“ (tak sa pomenovali oni) v Jablonke vystrája! Krčmy, kone, koče za neslýchané tisíce kupuje; huláka, tančí, jie a pije či vo sviatok, či v piatok. Rychtárom, podrychtárom a obecným výborníkom (česť a sláva výnimkám!) neslýchané premie, cifrované kožušky, vyšívané portky, buty na organky a kapelusy s kystkami dáva, len aby vás do Poľska vábili, do Poľska lákali. Máme ich na zreteli a držíme ich v evidencii. Týmto áno — *je a bude dobre!*

A títo náhončiaci aj verne a svedomite plnia svoju povinnosť. Len ich pozorujte, keď sa sídu, ako do kopy hlavy postrkajú, ako šušľajú, jeden druhému falošne mrkajú, lakťami sa šturkajú! Nažrali, omastili sa už raz pri československej republike a teraz sa zasa henta prilepili. Majú všetkého dosť i na seba, i pod seba, i do brucha: kabáty, boty, mlieko, cukru, ryže, soli, tabaku, gajzu atď. Kde-tu i vám hodia „tytoňu“, močky a kosť ohryzť, ako psičkovi, ktorý strežie okolo tých, ktorí sa hostia. Či

nie týmto lačným tvorom je a bude dobre?!

Ale vy biedni, chudobní „trochári“, ktorí chodíte v nohaviciach o jednom rozpore, jestli týmto verbunkošom na lep sadnete a za nimi pôjdete, ľahko vás privedú na psí tridsiatok a sídite na osud poľského cibulkára a kolomažníka. Stane sa, že vy a vaše deti — poľskou biedou nútení — budete musieť prísť na Oravu a Spiš cibulku a kolomaž predávať, potravu skupovať, na jarné roboty, na živnosť, potravné články na Slovensko do Nitrianskej alebo do Spiša na kosby chodiť. Bude to hanba a styd pre vás! Ako nám vtedy do očí pozrete, že ste svoju dedovizeň zapredali, nás zanechali, od nás sa odlúčili ako prašivé ovce?! Pre Boha živého, veď ste kosť z kosti, krv z krvi našej! Neopúšťajte nás! Nedajte sa sviest, zbalamutiť! Držme sa spolu! Bráňme sa spoločne proti všetkým útokom, nech už s akejkolvek strany prichádzajú na nás! Spoločnou zbraňou, v jednom šiku musíme dobyť, docieľiť to, za čím srdce naše túži.

Preto chudoba, „trochári“, majte sa na stráž! Cepy, kyje a metly na tých predstavených, ktorí vás do Poľskej vábia! Oni len sebe chcjú dobre, tebe ale — chudoba — verabože len zle. Chcjú ťa zapredať! Čo oni dbajú na to, že *tebe bude zle* — len keď *im bude dobre!*

Orava predtým a dnes.

Plesalo mi srdce, keď ako mladík čítal som naším šedivým patriarchom Richardom Osvaldom vydanú knižku „Tovaryšstvo“, ktorú vydal na storočnú pamiatku „Učeného slovenského tovaryšstva“. V ňom som sa dočítal, že ducha slovenského začal prvý kriesiť veľký Slovák a Oravec, kňaz Anton Bernolák, ro-

dák slanický. Tomuto veľkému Oravcovi roduverní kňazi na storočnú pamiatku jeho smrti (narodil sa 4. októbra 1762; zomrel 15. januára 1813) v Slanici v kostole na stenu pripravili pamätnú mramorovú dosku 15. januára 1913. Vy Námestoveci a Slanícania, koho ste z oravských kňazov tam videli? Tých, ktorí dnes za celistvosť Oravy bojujú, ktorých Machajovská garda blatom zahádzala. Bolo to v ten čas, keď k Slovákom sa priznávať bola najväčšia hanba. A títo — nedbajúc na vysmievanie od kollegov, ktorí dnes potajomky držia s Machajom — priznali sa k Slovákom. My sme Slováci, my si nášho veľkého Oravca ctíme, to nám káže naše verné oravské srdce; len podliak sa môže z nášho činu smiať. A tak to robia i dnes, že sa z nášho činu smejú, keď bránime celistvosť Oravy proti vlkom veľkým i malým.

Ale nielen Slanica, lež i druhé obce oravské mali v dávnom čase veľkých mužov svetských i kňazov. Tu ich vy počítam — nakoľko sa pamätám — aby som ukázal, že akí boli Oravci predtým a ako sa spotvorilo dnešné potomstvo, ktoré chce trhať Oravu.

Krásna Hôrka je hrdá na svojho Báleka, kuriálneho sudcu, ktorý mal tú túžbu v Oraviciach vystaviť si dom a a tam zomrieť.

Trstená má svojho Štefanidesa, kuriálneho sudcu, a tuším i Gorového, — a dnes má múčnych rytierov a tajných Poliakov za štipku múky, ktorí sa regrutujú nie z rýdzich mešťanov, ale z inteligencie. Mala Trstená kňazov Furdeka (zomrel 18. januára 1915 v Clevelande), Jankolu (zomrel 5. mája 1916 v Bridgeporte), Schifferdekera, organizátorov americkej Slovače, aby v mori anglickom ne zahynuli, — a dnes má zakrpatených... ktorí ani slovensky ani maďarsky neve

dia, ktorí vedia len jedno: zo všetkého slovenského sa vysmievať a potajomky huckať ľudí ku Poľsku a poľskú múku brať. Toto je charakteristika ich inteligencie!

Keď ideme do Lieseckej doliny, tam každá dedina dala svetu učeného muža, ktorí účinkujú v cudzine, ale každý drží sa Slovače. Tam máte Maťa Bučka, z Liesku Dreveniaka, tam Petreka, ktorého maďarskí bolševici hľadali na smrť. Len dvaja v Orave sú, ktorí si dali Machajom rozum zamúčiť a blúznia, že sú Poliáci.

Mala Zubrohlava svojho Kunstva, arcibiskupa kaločského, ktorý sa nehanbil pri stole mať svojich rodákov v halene a v bielych nohaviciach.

Mala Jablonka rodáka Ivana Jablonského, farára zubrického, oddaného s dušou a telom Orave a národu slovenskému. A dnes z tej rodiny pochádzajúci Sýkorovci čo robia? Brúsia nôž na Oravu, aby z nej narezali mäsa na poľské klobásky. Tak sa časy menia, tak tento svet beží!

Čo povedať o dvoch Lipniciach? Mala svojho Štefana Radlinského, Oravca a brata toho, ktorý založil Spolok sv. Vojtecha. Mala horlivého Jozefa Bonka, ktorý by bol dal dušu za Oravu a Slovákov. — A dnes týchto dedičstvo hanobia dvaja odpadlíci od Oravy, Machaj Karol a Jablonský Martinec, otrávení kľoskami poľskými, volajúci: „Opľuňte Oravu! Kopnite Slovákov! Preč, preč do Poľska!“

Malo i Chyžné svojho výtečníka, Jána Laťáka Chyžnianskeho, prepošta. On žil v mori maďarskom a nezvrhnul sa. Na starosť prišiel do Chyžného umrieť. Maďarónov netrpel, obcoval len so Slováckimi kňazmi. Na slovenské muzeum poručil 2000 korún. Ó, tejto dobrej duši slovenskej v hroke puká srdce, keď ten, v kto-

rého dome zomrel, otrávený machajovským jedom, je najzúrivejším Poliakom. Tak, hľa, uctí pamiatku svojho strýka Slováka: poľskou šaľbou.

Námestov má svojho Hamuliaka. Hoden je jeho! Verný súc pamiatke tohoto veľkého Slováka, Námestov to dokázal, keď metlou prášil z mesta Machaja, ktorý prišiel roznieť jed vlastizrady na Oravu.

Má Ústie svojho Jozefa Kohúta, nebohého farára kubínskeho, veľkého historika. Má svojho Koválika, básnika, ktorý agituje dnes s heslom: Slovensko Slovákom! Hľadá uctiť pamiatku týchto mužov a trvá verne pri statočnosti oravskej.

Má i Bobrov svojho Štefana Košťaliaka, kanonika.

Áno, má skoro každá dedina hornej Oravy učeného inteligenta, kňaza. Ale nech ukážu Jablončani, či sú ti kňazi tak zvrhlí, ako ti ich terajší odchovanci Streču, ktorí kričia: Deliť Oravu! Hľa, bolševici! Nie, to sa nedá dokázať. Tak sa zdá, že túto hanbu si len Jablonka vyárendovala v tejto dobe.

Slávne časy Oravy sa minuly. Nastal babylonský zmätok machajovský. Keď si staré oravské časy spomínam a srovnám ich s dnešnými, Machajom otrávenými, vzdychnem si:

Oravo, Oravo,
mám srdce boľavé,
keď vidím, čo robia
tvoji zlí synovia.

Režú ťa sťa mäso,
od hlavy cez pleco,
na poľské klobásky —
také máš dnes časy!

Domobranec.

Slovenské časopisy o plebiscite na Orave.

Do nedávna slovenské časopisy málo si všímali vecí, ktoré dejú sa na plebiscitnom území

Oravy a Spiša, ako by ničoho neznali o tej škaredšej agitácii, ktorú poľskí pro-agatóri — iste s vedomosťou varšavskej vlády — vykonávajú. Až v posledné časy nastala v tomto zmena a slovenská verejnosť s času na čas informovaná je o plebiscitných záležitostiach. Bratislavský „Slovenský Denník“ v čísle zo dňa 6. mája má nasledovný článok:

Plebiscit v Spiši a Orave.
Ako je známo, československé vojsko opustilo 26. marca t. r. plebiscitné územie, do ktorého prišlo 27. marca vojsko dohodové. To je prvý krok k plebiscitu, ktorý bol vyvolaný poľskou hrabivosťou, usilujúcou sa urvať pre seba čím viac. Dľa najnovších správ plebiscit bude v Tešíne, Spiši a Orave 12. júla.

Že k tomuto bodu došlo, zavinielo Polsko, ktoré nerešpektuje pôvodnú dohodu s našou vládou, vniklo na naše územie v novembri 1918 a obsadilo všetko, čo chcelo. A Poliaci chceli toho mnoho, lebo sa im páčil kraj plný kúpeľov, baní, liečivých prameňov a hôr. Avšak už v januári 1919 boli prinútení územie naše opustiť na rozkaz dohodovej komisie, ktorá sa v tej dobe zdržovala v Pešti.

Poľský ľud a dokonca i inteligencia predtým temer nepoznala Spiš a Oravu. Až agitácia poľských nepriateľov nášho národa, ku ktorým sa ráta tiež básnik Kazimír Przerwa-Tetmajer, ďalej známy slovenský vlastizradca F. Machaj a iní, upozornila na tieto dve župy a získala záujem poľskej verejnosti.

S neuveriteľnou silou začali Poliaci zdorazňovať svoje „oprávnené“, „spravedlivé“ a „skromné“ požiadavky na mierovej konferencii, kde dosiahli rozhodnutie pre plebiscit.

Poľské noviny pustily sa potom do prudkého osočovania nášho národa, usilujúc sa stvoriť mienku poľskej verejnosti. Až raz tieto doby budú patriť histórii, zahanbí sa každé poctivé srdce poľské nad nedostojnými luhaninami, špinavosťami a vôbec nad nízkou úrovňou demagogickej poľskej tlače, ktorá nebála sa užiť nijakého prostriedku pre útok na našu republiku.

Poľské aspirácie na Čadcu, vlastne na časti župy Trenčianskej, Užhorodskej a Abaujskej a na celú župu Šarišskú a Zemplínsku, ako vznikly — tak zanikly, lebo naozaj presahovali medze slušnosti.

Pri svojich požiadavkách opierajú sa Poliaci naivne o povestnú maďarskú štatistiku, pomocou ktorej snažia sa ospravedlniť svoje požiadavky.

Je teda otázka: prečo Poliaci toľko sa namáhajú o toto územie severného Slovenska?

Uviedli sme, že to je hlavne prírodné bohatstvo týchto krajov.

Lež druhú odpoveď na otázku nám dáva sám „Kurjer Warszawski“, ktorý 17. februára 1920 napísal: „Poľské opanovanie karpatskej hrady — to je smrť českého panstva na Slovensku.“ Poľské agitačné letáky prezradily ešte viac. Bolo v nich: „Dnes oslobodíme Spiš a Oravu — a zajtra pomocou silnej poľskej armády celé Slovensko!“ „Czas“ napísal: „Otázka slovenská musí byť východiskom pre ďalšie prenikanie Poľska na juh.“

Tedy: len preto snažia sa Poliaci získať terajšie plebiscitné územie pre seba, aby získali výhodnú vojenskú hranicu, obľahčujúcu im vniknúť s vojenskou mocou na územie našej republiky, ktorú chcú odtrhnúť Slovenska zoslabiť. Súčasne sledujú cieľ susediť s Maďarmi a svojou agitáciou posilujú márne nádeje odvekých nepriateľov slovenského ľudu — Maďarov — na znovuzískanie Slovenska.

Hoci Poliaci videli, že mierová konferencia nevyhovela ich nespĺniteľným želaniam a hoci sa každodenne presvedčujú, že politikou, akú vykonávajú, kopú si hrob, so zaslepenou šialenosťou vrhajú sa v boj a spoliehajú sa na neuvedomelosť ľudu, agitujú na slovenskom plebiscitnom území najmrzkejšími luhaninami a podlosťami, využívajúc prípadu Hlinkovho, označujúc Čechov za sluhov samého satana, a neštítia sa siahnuť ani na osobu nášho vznešeného prezidenta Masaryka.

Musíme povedať, že národ poľský je naozaj národ nešťastný, ktorý zabúda na svoju slavianskú príslušnosť a miesto aby sa usiloval byť mostom medzi Slovanstvom východným a západným — čo mu je zemepisnou polohou uložené — ženie spor s nami na ostrie noža, ohrožujúc našu republiku, seba a vôbec pokojný vývoj celej strednej Európy.

Terajší vodcovia poľského národa nevedia si vážiť svojej slobody, ktorú Poliaci dostali bez veľkých obetí, nie sú spokojní s tým veľkým krajom, ktorý im bol daný, ale siahajú lačne nielen po častiach našej republiky, lež i po častiach Nemecka, Ruska atď. Všetkým príslušníkom týchto štátov sľubuje to, čo svojmu obyvateľstvu nedáva, chce oslobodzovať, a medzitým potláča východo-haličských Ukrajincov horsie, ako utlačalo šovinistické Nemecko národy nenemecké.

My neužívame zbraní, akými pracujú Poliaci. Ako vzdelaný, demokratický národ stojíme na pravde, hájime ju a budeme ju hájiť. Nesľubujeme, ale pracujeme, a hoci sme dostali dedičstvo svetovej vojny,